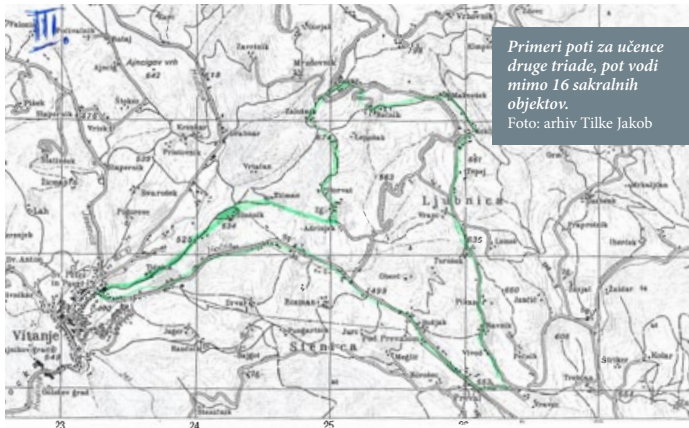


Spoznavanje dediščine kraja OŠ Vitanje



■ **Tilka Jakob**, mag. fizike, prof. matematike in fizike, svetnica, poučuje na OŠ Vitanje in ima več kot 30 let pedagoških izkušenj. Zadnjih enajst let je tudi ravnateljica. Napisala je vrsto člankov.

Dnevi evropske kulturne dediščine (DEKD) so skupna akcija številnih evropskih držav pod okriljem Sveta Evrope in Evropske komisije. Vsako leto znova prireditelji izberejo raznovrstne teme, s katerimi skušajo domači javnosti, Evropejcem in svetu predstaviti kulturno dediščino Evrope. OŠ Vitanje je v ta projekt vključena četrto leto.



Voda – od mita do arhitekture

V šolskem letu 2017/2018 se je naša šola temu nacionalnemu projektu priključila prvič. Z izbiro teme, *Voda – od mita do arhitekture*, se je Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije pridružil skupni evropski temi, ki je bila v letu 2017 posvečena naravi. Namen DEKD na naši šoli je bil, da bi spodbudili zanimanje za varstvo kulturne in naravne dediščine našega kraja. S to temo smo želeli opozoriti na ogroženo dediščino vodá. Z velikim navdušenjem smo se mentorji in učenci posvetili različnim vidikom obravnave hidrološke dediščine. Na razredni stopnji so učenci izpostavili vodo kot vrednoto, spremljali so pot Hudinje, Breznice, Hočne, peli so pesmi, deklamirali verze o vodi, ki so jih sami zapisali. Govorili so o oskrbi s kvalitetno vodo in o varčevanju z njo. Dramatizirali so pravljico *Pod medvedovim dežnikom* in zaplesali ples *Ob bistrem potoku je mlin*. Na predmetni stopnji so raziskovali reko Hudinjo in jo makrobiološko analizirali, določali so maso kapljice vode iz Hudinje, raziskovali uporabo vode pri določanju prostornine različnih teles, določali gostoto, hitrost in rečni pretok Hudinje. Prebirali so ljudsko bajko *Po-*

vodni mož v Vitanjskem jezeru in Vorančevo novelo *Vodnjak*. Učenci so reke in pregovore na temo vode prevajali v angleščino, deklamirali, dramatizirali, pa tudi sami so sestavljali pesmi o vodi. V slovenskem glasbenem izročilu so iskali sledi obrednega darovanja vodi, poslušali in prepevali slovenske ljudske in umetne pesmi o vodi in jih likovno povezali z gledališčem kamišibaj. Odkrivali so kulturno in naravno dediščino ob reki Hudinji od OŠ Vitanje do Rakovca in iskali ideje za vodno učno pot. Raziskovali so delovanje mlinskih koles, vodnih turbin in hidroelektrarn. Preučevali so virtualno vodo. Odnos med vodo in krajevno dediščino so na naši šoli ponazorile mnoge dejavnosti in dogodki. To delo smo javnosti predstavili s tematskim glasilom in na kulturni prireditvi v aprilu 2018. Že prvo leto smo izpostavili naš cilj: opozoriti na lepoto in pestrost dediščine okrog nas in vdihniti življenje bogati dediščini Vitanja. S sodelovanjem v projektu smo nadaljevali tudi v naslednjem letu.

Dediščina za prihodnje rodove

V šolskem letu 2018/2019 je bila vodilna tema posvečena dediščini za prihodnje rodove. Dediščinske darove Vitanja, kot smo poimenovali projekt na naši šoli, so ponovno obogatile številne dejavnosti in dogodki. Mentorji so se z učenci in zunanji sodelavci pri vseh predmetih posvetili različnim vidikom obravnave vitanjske dediščine. Učenci so si ogledovali znamenitosti Vitanja in okolice, slikali najstarejše zgradbe v kraju in spoznali njihovo zgodovino. Skupaj s starimi starši so učenci na tehniškem dnevu izdelali igrače in spoznavali igre, ki so se jih igrali nekoč. Preučevali so orodja, s katerimi so si ljudje včasih pomagali pri delu, in izdelali časovni trak orodij, uporabljenih v Vitanju. Spoznavali so ljudsko glasbeno dediščino domačega okolja, pesemsko gradivo, značilnosti plesa na tem območju in si izdelali preprosto ljudsko glasbilo (lončeni bas). Iskali so stare spominske knjige. V angleščino in nemščino so prevajali kuharske recepte, značilne za naš kraj. Raziskovali so stare domače jedi in obrti, značilne za vitanjsko področje. Seznanili so se z drevesi, ki so včasih prekrivala pohorske gozdove, in označili vodno učno pot ob reki Hudinji. Ogledali so si etnološki muzej *Brodej* v Breznu in *Beškovnikovo kaščo* na Hudinji. Javnosti smo vse to predstavili na prireditvi v aprilu 2019, ko smo izdali tudi tematsko glasilo in pripravili razstavo.

Dediščina, umetnost, razvedrilo

Tretje leto, v šolskem letu 2019/2020, smo v *Tednu kulturne dediščine* (oktober 2019) v okviru teme *Dediščina, umetnost, razvedrilo*

izpostavili sakralno dediščino našega kraja. V projektu je sodelovala večina učiteljev. V okviru športnega dne smo se na pohod odpravili po poteh, ki so vodile med sakralnimi znamenji. Ker sem s skupino učencev leta 2003 naredila raziskovalno nalogo *O križih in kapelah na področju občine Vitanje*, sem te tri poti (po triadah) pripravila sama. Pohodne poti so nas popeljale po pestri zgodovini križev, kapel in cerkva. Vsa ta znamenja nam pripovedujejo zgodbo o veri naših prednikov, s svojo lepoto pa nas nagovarjajo še danes. Nekatera samevajo, veliko jih je obnovljenih in čakajo, da se jih spomnimo, da ob njih stojimo. Pohod je bil osnova za izdelavo zanimivih likovnih izdelkov, ki so jih učiteljice razredne stopnje prikazale na oglasnih deskah v šoli. Učenci pa so dopolnjevali tudi podatke o kapelah in križih v okolici Vitanja in jih uredili v sistem, ki je omogočal izdelavo spletnega 'vodiča'. Učitelj računalništva Božo Zidanšek je ta vodič izdelal in objavil na spletni strani šole, kjer obiskovalcu Vitanja služi kot pomoč, če želi spoznati to dediščino in prehoditi te poti. Večino dejavnosti smo izvedli v oktobru, aktivnosti pa so na šoli tekle še vse do zaprtja šol (v marcu 2020), nato pa na daljavo. Poleg omenjenega so učenci v zgodovinskih virih oz. starih zapisih iskali lastne korenine, zgodovino svojih prednikov. Spoznavali so tukajšnje navade in običaje, kulinariko, seznanili so se z zanimivimi sogovorniki v kraju. Poslušali in izvajali so ljudske pesmi, jih analizirali in ugotavljali, kakšen je bil človekov odnos do življenja in smrti, do naravnih in nadnaravnih pojavov ... Spletno glasilo je dokaz našega raziskovanja. »Karantena« pa je preprečila, da bi učenci na zaključni prireditvi, ki smo jo načrtovali v aprilu, v besedi, plesu, glasbi in z dramatizacijo pokazali del te dediščine, ki so jo spoznali.

Spoznaj, varuj, ohrani

Letošnje šolsko leto (2020/2021) projekt nosi naslov *Spoznaj, varuj, ohrani!*. Spoznavamo osebnosti Vitanja in dediščino, ki so nam jo zapustile nepozabne osebnosti na vseh področjih življenja. Spoznavamo njihovo delo, njihov trud in prispevek, ki so ga dali domačemu kraju. Vse te posameznike povezujeta ustvarjalnost in človečnost. Drži, kar je zapisala vodja oz. koordinatorica projekta mag. Mojca Koban Dobnik: »Vsak od njih je s svojim delom, etično držo in osebnostnim zgledom na svoj način potrjeval misel, da samo ideja ni dovolj. Z njo je treba nekaj narediti, jo spraviti v življenje. Za to pa je potreben pogum. Njihov življenjski slog je bil (ali je) navdih, inovativnost, občutek za lepoto in kreativnost.«

Starejši učenci so se odpravili peš v Rakovec (vasico pod Roglo), kjer so podoživeli zgodbo o razcvetu tamkajšnje glažute s konca 18. in začetka 19. stoletja ter se seznanili s prizadevanji grofa Thurna, ki je v dolini prepoznal njen ugoden položaj in vzorno uredil okolico te vasice.

Učencem prve triade so v *Centru Noordung* približali vizionarja in pionirja moderne raketne in vesoljske tehnike Hermana Potočnika - Noordunga, saj izvirajo njegovi predniki prav iz Vitanja. Učenci so spoznali delo Ivana Sojčca, ki se je kot kipar, slikar in rezbar vpisal med pomembne Vitanjčane. Znamenita osebnost je bil tudi zdravnik, politik in publicist Franc Jankovič. Pouk slovenščine so bogatili ustvarjalne vsebine slovenskega pesnika, duhovnika in arhivista Antona Aškercera, ki je med letoma 1891 in 1892 služboval v Vitanju. Na tem območju je bilo nekaj ljudskih pesnikov. Učence smo popeljali v Spodnji Brezen, kjer je živel Matija Štimulak. V svojih pesmih je



Kružno znamenje – Brezen.
Foto: arhiv Tilke Jakob

opisoval resnične kraje, dogodke in ljudi, največkrat humoristično pripovedno. Učenci so spoznali njegov preprost, realističen slog. Seznanili so se s pesmimi, ki jih je pisal za različne priložnosti: kolone, godove, rojstne dneve, v spominske knjige, na nagrobne spomenike. Najbolj so jih navdušili verzi v razpoloženskih in ljubezenskih pesmih. Raziskovali smo tudi osebnosti in delo ljudi današnjega časa. V veliko korist pri raziskovanju preteklosti so nam bile knjige rojaka p. Zdravka Jakopa (*Kratka zgodovina Vitanja in župnije, Iskanja in razmišljanja, Spet iskanja in razmišljanja, Vitanje je zanimiv kraj ...*). Kljub 'koronskemu času', ki je ponovno posegel v naše delo, bomo izdali glasilo, če bodo okoliščine dovoljevale, pa bomo pripravili še sklepno prireditev v šoli.

Pomembno je ceniti dediščino

Naša bogata kulturna dediščina nas vedno znova spodbuja, da v domačem kraju pogledamo okoli sebe, se ustavimo, razmislimo in obudimo spomine na vitanjsko preteklost, da iz tega črpamo moč in ideje za prihodnost, da svojo zgodovino natančneje spoznamo, jo cenimo in smo ponosni na to, kar imamo. Želim si, da bi projekt nadaljevali tudi v prihodnjih letih, da bi se naši učenci z veseljem zanimali za kulturno dediščino domačega kraja in da bi dediščino ohranili za zanamce.

Obiskovalcem občine Vitanje (ene manjših slovenskih občin, ki šteje okrog 2350 prebivalcev in meri približno 6500 ha) pa želim, da bi si te naše znamenitosti ogledali, v pomoč pa naj jim bodo naši zapisi na spletni strani šole. ◀



Izglede spletnega vodnika po sakralni dediščini kraja.
Foto: arhiv Tilke Jakob